

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Az ember.

Isten az embert saját képére és hasonlatosságára alkotá, — mondja az Írás és ezt a tanítást sok ember nagyon is szóról-szóra veszi. Oly annyira Isten hasonmásának találja magát, hogy önmagában látja az istent, kit imád s ki körül az egész világnak forogni kell.

Az emberfölötti ember beteges bölcselétének a gyakorlatban sokkal több a követője, mint az ismerője. Mindennapi eset — hiszen a szálla és gerenda több ezer esztendő példabeszéde is ennek bizonyága —, hogy az ember nagyon is természetesnek s helyén valónak találja a maga részéről azt, minek elkövetését másnak részéről megbocsáthatatlan bűnnek tartaná s viszont eszé ágában sincs megtenni embertársa érdekében azt, minek vele szemben elmulasztását szeretetlenségnek, sőt rosszlelkűségnek kész minősíteni. Mind ezt nem azért, mert a cselekmény megítélésében igazságtalan akarna lenni, hanem pusztán azért, mert akkor, mikor tesz vagy nem tesz meg valamit s mikor embertársának cselekvését vagy mulasztását mérlegeli, nem arra gondol, hogy az ő tevésének vagy nem tevésének más embertársára lesz-e s ha igen, milyen hatása, — meg nem arra gondol, hogy ama cselekvő vagy mulasztó embertársának minő okai lehettek a megítelt cselekvés vagy mulasztás előállításában, — hanem minden cselekvést — magáét és másokét egyaránt — kizárólag a maga érdeke szempontjából mérlegel. *Nekem jól esik-e, nekem kellemes-e, nekem milyen eredménnyel járhat: ez az önkéntelen, sokszor öntudatlan, legtöbbször észre sem vett kérdés mindennek a mérlegelésénél.*

Az embernek ezt az önimádó természetét különösen szomorúan lehet tapasztalni az általános nagy veszedelemnek idején. A szörnyű pá-

nikok keletkezésének oka is ez az önimádat: én hadd tudjak menekülni, mindegy, ha a többi odavész is; én legyek biztonságban, nem baj ha százak pusztulása árán is.

Ez az önimádat játszik legnagyobb szerepet a bűncselekmények elkövetésénél is. Én nem hiszem, hogy volna ember, ki a bűnt azért keresse, mert bűn, — a rosszat, mert rossz. Épen úgy, amint nem hiszem, hogy volna ember, ki a csunyát kedvelné. Úgy vélem, hogy aki a rútban, otrombában, rikitóban gyönyörködik, azért gyönyörködik abban, mert azt találja szépnek. Vagy esetleg nem is gyönyörködik, csak megelégszik vele, mert nem találja rúttnak. Épen így a bűnös ember nem azért kíván rosszat tenni, mert szereti a rosszat, hanem azért, mert azt találja jónak; vagy esetleg: nem is kívánja tenni a rosszat, csak egyszerűen rosszat tesz, mert azt, amit tesz, nem tartja rossznak. És miért tartja jónak, vagy legalább miért nem tartja rossznak azt, amit a társadalom bűnnek bélyegezve rossznak minősített? Egyszerűen azért, mert *őneki* ez a cselekvés jó, vagy legalább nem rossz, azzal pedig, hogy másnak, esetleg minden másnak rossz, ő nem törődik.

Hallottunk már legsilányabb bűncselekményről, melynek elkövetője azzal védekezett, hogy a másokébol elvett sok pénz az ő művészi munkásságának folytatására kellett s az ő művésztének nem volt szabad hátramaradást szenvedni. Persze a tett elkövetője azzal nem gondolt, hogy ugyanezen pénzeknek *jogos* felhasználásával is lehetne s esetleg önála még sokkal nagyobb — művészi tehetségeket fejleszteni. Pedig im ezen bűnös még nem is a legjellegzetesebb képviselője az önimádatnak, mert az ő elhatározásában a közérdek figyelembe vételének bizonyos foka is érvényesült: hiszen ő a maga művészetét azért tartotta bűnös úton istápolandónak, mert a közre nézve nagyobb veszteségnek ítélte az ő művészi

tehetsége elkallódását, mint summa pénzeknek a hiányát.

Most a háború alatt s nevezetesen, ahogy mondani szokás: a front mögött, különösen bő alkalom nyílik az ember ezen önimádó természetének tapasztalására. Védkötelesek, kik azon mesterkednek, mi módon tudjanak kibújni a veszedelmes szolgálat alól: még hagyján, mert ezekben csak kisebb a közérdek tisztelete, mint a maguk féltése. De orvosok, kik pénzért katonát szabadítanak; ügyvédek, kik diplomájukat sutba dobva papiros bakkancsokat szállítanak, vagy kórházi élelmezőül szegődve a betegeknek járó élelmen maguk híznak; pap, földbirtokos, képviselő, ki megtalálja a módját, hogy az eladott jószág miként puffedjen elfogadhatóan potrohossá . . . s mindezt annak a tudatában, hogy a hazáért szenvedő, vérző testvéreink sorsa lesz ezáltal keservesebbé: a garason mohón kapó eme bestiáknak a közérdek iránt bármily csekély fogékonyságáról lehet-e beszélni?

Az önimádásban s abból származó lelki rút-ságokban nemi különbség sem okoz kivételt. „Az érdekek moeskától távolabb” — mondja Madách a női lélekről s ím azt látjuk, hogy a finom ci-

pők s a drága selyem ruhák, ragyogó ékszerek is nagy szerepet játszanak a különböző rút üzletek nyélbeütésénél. És azt látjuk, hogy a romlatlan nép egyszerű gyermeke is nagyon jól érti ám a maga kis üzleti körében, hogy milyen fogásokkal lehet jogtalanul és mégis büntetlenül anyagi előnyöket szerezni. És azt látjuk, hogy még a világ legtehetőlenebb embere, a készpénz fizetésből élő hivatalnok, bár javában segít tor-kaszakadtából szidni az adminisztráció vezetőit, kéz alatt maga is igyekszik mindent, amire pénze engedi, magának szerezni, ha rajta kívül senki másnak nem maradna is.

Égne az arcom nemzetem miatti szegyenkeztől, de még jobb szeretném, ha mindezenélunk lenne így. Mi a hozzánk eljutott hirdásokból tudjuk, hogy ugyanez ugyanúgy, vagy még ügyebbül van más országokban is. Nem egy nemzetnek faji szegénye, az egész emberiségnek Kain jegye ez.

. . . Vagyon pedig mindez majd kétezer esztendővel azután, hogy Krisztus meghalt az emberek bűneiért.

*

Tárca

Kórházban.

Fehér ablakon fehér függönyök.
Fehér falak. Fehér fény mindenütt.
És az ágyak bús, fehér ölében
fehér arcok fekete bánatról,
lázás kínokról suttognak mesét.
. . . Meleg szeretet nyújtsa itt kezét
lány simítással az ágyak felé . . .

A sorban első: szívével beteg.
Csirája távol, messze északon
jégházak, hókunyhók fagy-övében,
mint másutt a dudva, ágy terem . . .
— Ó, mily hideg e fehér terem! —
Láztól vacogva felkiált
odább, odább
sok fáradt, halvány, durva száj.
. . . Én Istenem e füstös seb de fáj . . .
. . . Kezem . . . Karom . . .
Hogy sípol a tudóm . . .
Nem látok már, jaj mi lesz én velem? . . .
— Fehér mosollyal felel a terem. —

Álmatlan nyögdel, sírva felkiált
sok szenvedő, beteg, szegény . . .

. . . Itt-ott az élet ví kemény csatát
zordonarcú, rút, gonosz halállal.
Az áldozat csak halványabbra vált . . .

Lassan suhanjunk, égi-nesztelen:
ne zavarjuk a esendtündért se már,
amint habzó, aranyos fátyolát
néhány beteg felett teríti el,
és suhanva, lágyan száll tova.
Lassan járjunk mi égi nesztelen.

Imával járjunk ágytól-ágyhoz,
könnyes imával szerte-szét.
Templom legyen a fehér terem,
— hol kínvirág, búlevél terem —
nyerjen szívünktől emyhülést.

Fehér mosollyal menjünk mi oda.
szerelemünk áldott, meleg sugarán.
Lelkünk, szívünk, kincsünk, ami van,
vigyük sietre, vigyük szaporán.
Szórjuk a fehér, bús ágyak fölé.
S ha a nyavalyák enyhülnek belé:

fehér napsugár nevet be oda.
. . . Ragyogni kezd a fehér palota . . .
Makó.

NAGY ILONKA.

Kicsordulásig van a szívem a keserüségtől, meggondolván a magamfajtajának e szörnyű bűnös voltát.

Am rá gondolok azokra a testvéreimre, kik hónapokon át szenvednek az ellenség előtt, minden percben készen a halálra. Rá gondolok azokra a jóságos asszonyokra, kik nemcsak az általános divatozás rövid idején, hanem a háború hőszű két évén át csaknem szakadatlanul a hazáért szenvedő katonáink ápolására szentelik idejüket. Rá gondolok azokra a jó lelkekre, kik a maguk szegénységének felét, kétharmadát odaadják azoknak, kiknek annyijuk sincs. Rá gondolok azokra a szegény nagyokra, kiknek minden lépését súlyos — s talán legtöbbször igazságtalan — ítélet kíséri s kik csupán a maguk öntudatában keresve a helyeslést, viselik az ostromapásokat szótlan türelemmel, hogy szolgálhassanak a közérdeknek.

... Ime hát Krisztus nem maradt követők nélkül. De vajjon nem lehetne-e Krisztus szolgáinak minden erejüket megfeszítve arra törekedni, hogy ne az önimádás Antikrisztusának, hanem az önfeláldozás Krisztusának legyenek hű követői.

Egyház

A lelkészválasztás kérdéséhez.

Milyen könnyű volna a megoldása és mégis milyen nehéz! Azon múlik az egész, hogy mi, akik már hivatásunknál fogva is különösebben választott nép tartoznánk lenni, igen messze vagyunk a tökéletességtől, nem állunk eszményi magaslátán valóban gyönyörűséges hivatásunknak, nem tudjuk követni a Mestert és oly annyira „fejünkhöz köttetett a gyarlóság“, hogy egyházi életünk sok egyéb kérdése mellett, íme, a lelkészválasztás hogyaniségének a kérdése is egyik nyomasztó problémánkká izmosodott elannyira, hogy annak minél kielégítőbb megoldása, újabb paragrafizálása ma már halasztást nem tűrő szükségesség.

E kérdéssel szemben szinte tanácstalanoknak érezzük magunkat, vagy csak nagyon erőtelen próbálkozások esetére utalhatunk. Szó sincs róla: nem könnyű a rendezés s az abszolút helyességű megoldás meg szinte lehetetlen. De hogy mégis a célt minél pontosabban megközelíthessük s majdan munkánk koronájaként a lehetőleg bevált mű keltette közmegelegedés érzetét tudhassuk, erre nézve úgy gondolom, elsősorban itt is annak a gondolatnak kell bennünket irányítani, melynek causa movense: Isten országa minél tökéletesebb felépítésének a vágya már ezen a földön. Miért is mindazokat a principiumokat, me-

lyek eddigelé — ne átaljuk bevallani — e téren is csak hallgatólagosan, vagy épen üres szavak nyilvánulásában voltak meg nálunk, igyekezzünk ezentúl itt is a gyakorlatiasság köntösébe öltöztetni s elsősorban ne az alanyi boldogulás, hanem az ekklézsia felvirágozása lebegjen előttünk irányító célként. Mert ugyan kiesoda tagadhatná, hogy a most érvényes lelkészválasztási törvények úgyszólván kizárólag csak a jelöltre, annak elválasztása, illetőleg előbbre jutása lehetőségének külső feltételeire vannak tekintettel, de a szolgálat sikereinek belső biztosítékait épen nem, vagy csak alig kutatják. Elég, ha valaki fel tudja mutatni studens évei eredményeképen úgy-ahogy megszerzett képesítéseit s igazolni tudja erkölcsi élete szeplőtlenségét, már mindenütt nyitva áll előtte a kapu a „boldogulásra“, mert — mondom — afelől, hogy vajjon az a bizonyos „arravalóság“ meg van-e nála, vagy a rábizott talentomokkal eddigelé hogyan sáfarkodott s így a minden egyes magasabb grádussal járó több-több és fontosabb feladatok megoldhatásának biztos zálogait viszi-e magával —, sohasem kérdezik meg. Úgy, hogy korántsem lehetetlen annak a képtelenségnek megtörténhetése, hogy az a ma végzett ifjú holnap már valamely fényes és nagy igényekkel járó egyház pásztora tekintélyes címmel dicsekedhessék. Csoda-e hát ilyen rendszer mellett, ha, kivált a „jobb“ parókhiák elnyerése körül olyan tülekedések, a tisztességtelen konkurrencia eseteinek oly gazdag változatai s különösen a — már koruk természeténél fogva is — magukat mérsékelni kevésbé tudó, egészen kezdő fiatalok részéről oly skandalumok tapasztalhatók, melyeknek esetleges megörökítése minden időkből legbeszédesebb bizonyossága lenne mai egyházi közéletünk túlnyomó milyenségének.

A bajon — véleményem szerint — csakis egyházi törvényeink idevonatkozó rendelkezéseinek gyökeres átalakításával, ha nem teljesen újra szerkesztésével lehet segíteni és pedig a jelzett „nem a személy, de az egyház java mindenek előtt“ elvének gyakorlati megvalósítása alapján. Miből aztán mindjárt következik, hogy mindazok a szabályok, melyek szerint most különbség nélkül minden rendes, nemcsak, hanem még a kathedrai szolgálaton kívül úgyszólván minden gyakorlat nélkül álló segédlelkész is egyszerre birtokába juthat minden átmenet nélkül akár a legfontosabb lelkészi pozícióknak, — irgalom nélkül megszüntetendők, illetőleg oda módosítandók, hogy: 1. rendes lelkészek fontosabb lelkészi állomásokat, csak abban az esetben nyerhetnek el, ha eddigi működésük alapján és pedig nemcsak oratori kiválóságukkal, kétségtelen, becsületes életmódjukkal, de más irányú „rátermettséggükkel“: úgy a külső, mint a belső adminisztráció, de főképen az utóbbi:

a lelki gondozás követelte kötelesség kellő ellátásával is biztos garanciákat nyújtanak arra nézve, hogy ezután, úgy lehet az eddiginél sokkal nagyobb megpróbáltatásokkal járó, fokozottabb tevékenységet igénylő működésük elé is teljes reménységgel lehet tekinteni; 2. segédlelkészek egyszerre első osztályú pozíciókba csak a lehető legritkább esetben, csak rendkívüli tehetség esetében választhatók, különben legkevesebb 5 évi működés után, akkor is, ha — és ez rájuk nézve a többi magasabb pozícióba való „közvetlen“ bejutásnak is feltétele — a rendes lelkészeknél említett követelmények teljesíthetőségének segédszolgálati idejük folyamán kétségtelen jeleit adták.

Tudom, hogy javaslatomnak különösen a segédlelkészeket illető részéért sokan a szabadelvűség elleni merénylet vádját zúditják reám, ám ezek végül jól fontolóra cselekedetüket s így ne átalják beismerni tévedésüket, hogy mostani választási rendszerünk vélt liberális muszájában mindekkoráig nem vették észre a túlság symptomáit, a szabadelvűségben a szabadelvűsködés minden haladást, életet bénító fekélyét, bár arról bizonyára előttük is nem egy eset tönk fájó bizonyosságot. Nem is lehet az, hogy az az ifjú ember, legyen bár az a legkitűnőbb elme, felruházva a tenni, a hatni akarás minden tiszteletre méltó készségével, az öntapasztalás előzetes iskolája nélkül egy nagyobb igényeket támasztó munkakörben, hol kiváltképpen a viszonyok szabják meg az ember munkája irányát, nem pedig megfordítva: a viszonyok törődnek az ember munkája akaratához, — úgy munkálkodhassék, hogy abból az egyház, a köz életére a kívánt jó fakadjon. Ez olyan szabály, mely alól kivétel nincsen. Vagy megáll a szükséges fejlődés szekere, ha nem örökre is, de bizonyára helyrehozhatatlan, drága időre, vagy — ami még sokkalta rosszabb — a tán buzgó, de mégis szakértelem nélküli vezetés folytán oly irányba téved, honnan nehéz lesz a visszaigazodás, avagy sohasem is lesznek kikorrigálhatók a „következmények“. De különben sincs annak semmi helye, hogy valaki mindjárt a legszebbet, a legnagyobbat, a legtöbbet akarja magának. Világi pályákon sincs ez így: a bíró nem lehet mindjárt táblabíró, a kadett sem legott generális; miért legyen hát így ép a papi pályán, amely pedig már jellegénél fogva is minden irányú szervezettségében a legtisztább, a legtökéletesebb tartoznék lenni? Haladjon minden a maga rendjén. Egyesek önzése kedvéért a szabadelvűség hazug jelszavával egyházunk nagy érdekeit kockára feltenni nem lehet, nem szabad. Kezdje mindenki ott, ahol esetleg kevesebb talentumait is sikerrel gyümölcsöztesse, az emelkedés lépcsőfokaira pedig csak azok léphessenek, akiket eddigi érdemeik arra feljogosítanak.

Hogy pedig miképpen történjék annak az eldöntése, hogy vajjon a néptől szabadon választott pázsornál megvannak-e hát azok a „szükséges kellékek“, erre nézve egyszerű indítványom a következő:

Minden választás megtörténte után haladéktalanul küldessék ki az illetékes egyházkerület elnöksége részéről ugyanazon egyházkerület területéről, de az elfogulatlan ítélet lehető biztosítása végett a választó egyházközségtől földrajzilag minél távolabb álló vidékről, egy, az ügyben sem közvetlenül, sem közvetve nem érdekelt, mindenesetre hozzáértő s legalább 2 tagból álló ad hoc bizottság a megválasztott lelkész legutóbbi működése helyére annak a mintegy szemtől-szembe való, minél kimerítőbb megállapítása végett, ha vajjon a megválasztott rendelkezik-e mindazon szellemi és erkölcsi feltételekkel s más olyan elengedhetetlen tulajdonokkal (kormányzási arravalóság, társadalmi conventiók stb.), melyek új egyháza külső és belső fejlődésének biztosítására, a hitélet belmissziói tevékenység által minél erősebbé tételére megkívántatnak? Az elbírálásnak alapja a lelkész eddigi működése s a körülmények számbavételével annak mennyi és minő eredménye. A bizottság tapasztalatait jegyzőkönyvbe foglalván, tegyen javaslatot a választás meg vagy meg nem erősítésére vonatkozólag. Részletesen megokolt ítélete aztán publikáltassék az egyházkerület hivatalos lapja legközelebbi számában s ellene joga legyen az egyházkerülethez felebbezni nemcsak a megválasztottnak, vagy a választók összeségének, avagy egy részének esetleg, hanem a közzétételtől számított 2 héten belül bármelyik, az egyházkerület területén lakó református vallású egyénnek is. Az egyházkerület köteles a felebbezést legközelebbi gyűlésén tárgyalni s a fölött végleges határozatot hozni. Ha felebbezés nem történik, a bizottsági vélemény legyen az irányadó, mely szerint a választás vagy érvényesnek tekintetik, vagy nem, mikor is az utóbbi esetben ép úgy, mint a kerület hasonló értelmű határozata esetén, a választó egyházközség utasíttassék újabb választás megejtésére, még pedig a meg nem erősített lelkész ismételt pályázatának kizárásával. Ha pedig a bizottság kétségben lenne a megerősítés felől, ismét az egyházkerület döntsön. A megerősítés minden esetben csak azon feltétellel történjék, hogy a megválasztott mihelyt a kívánt követelményeknek bármilyen okból nem tud, vagy nem akar megfelelni, nyugdíjaztatik. Segédlelkészeknek 5 évet ki nem tevő szolgálati idejük alatt magasabb osztályozású ekkleziába történt választásuk meg, vagy meg nem erősítése a bizottsági vélemény figyelembe vételével akkor is az egyházkerület hatáskörébe utaltassék, ha a választás ellen semmiféle felebbezés nem történt. Természetesen lelkészválasztási törvényeink illetően revideálása az

egyházközségek új kategorizálását is szükségessé tenné, még pedig az eddigi egyedüli alap: a jövedelem nagysága mellett, sőt fölött az egyes egyházközségek missziói fontossága alapján. Ez a két tényező lenne aztán irányadó minden papi állás betöltésénél.

Amint látható, propozícióm megszerkesztésénél gondosan ügyeltem, annak minden radikálizmusa dacára is, kálvini egyházalkotmányunk fundamentális elveinek sértetlenségére: a lelkésznek a nép részéről való szabadon választása ezután is intact maradna, nem szolgálhatván e tény ellenmondásául azon körülmény, hogy, míg eddig mi sem állt útjában úgyszólván a legtöbbször külső behatásoktól vezetett, ingatag népakarat káros következményekkel járó érvényesülésének, ezentúl ezen népakaratnak a közre üdvös irányítását mindig testületi (és sohasem egyes egyéni) ellenőrzés szakszerűsége teljesítené. Én a leghatározottabban ellene vagyok úgy a kinevezési, mint a nem régen Barát Imre kartársunk által proponált kijelölési rendszernek épen azon oknál fogva, mert az előbbi teljesen, az utóbbi meg csaknem teljesen megsemmisítené egyházalkotmányunk azon, nem épen minden ok nélkül, pusztán csökönyös konzervativizmusból féltve őrzött, nemes intenciót, hogy egy ember sohase lehessen semmiféle vonatkozásban egyházi közeletünk ügyeinek souverain, vagy csak alig korlátolt intézője, legyen bár szó a legkiválóbb, minden hitelre érdemes egyéniségű püspökről. Elvégre még az ilyen püspök is nemcsak hogy tévedhet ügyebár, de úgy lehet, nem egyszer nem is tudná magát emancipálni a minden embernek bőven kijutott ama gyarlóság nyüge alól, melyet legközönségesebb néven így szokott hívni a világ: elfogultság, vagy igazságtalan pártállás. És mennyi érthető keserűségnek lehetne forrása az ilyen eljárás. Hát még, ami a minden jó szándék mellett is megtörténhető tévedést illeti. Hányan lehetnek, kik „bent” a legnagyobb kedveltségnek örvendenek, pedig ezek a vezetők ismeretségét csak önző vágyaik biztosabb elérése végett ambicionálják; kik a „püspökék” előtt tehetséges, ügybuzgó emberek hírében állanak, pedig a minden áron feltűnni akarás, egyébként képesség nélküli próbálkozásaik csalárd, erőtelen játékain kívül, melyekkel legjobban önmagukat ámitgatják, semmi érdemök. És viszont megint hányan lehetnek, kik Istentől megáldott képességeik és képzettségeik birtokában zajtalan munkásai levén a nagy ügynek, a vezetőség előtt egyáltalán nem, vagy csak az átlag-alakok szürke listája révén ismeretesek; vagy, akik mint holmi ostoba, alap nélküli információ vagy tudom is én min alapuló előítélet áldozatai „odabent” épen ellenkező elbírálásban részesülnek, mint ami őket lényök tisztos tulajdonai után bizvást illelhetné. Nem ellensúlyozhatná az ebből eredő ba-

jokat, még ha egyházunk alkotmányával nem ellenkeznék is, a kinevezési rendszernek az az előnye, hogy ez a kenyérért való nemtelen tülekedések „dívatos” abszurdításait egyszersmindenkorra megszüntetné. Am a kijelölési rendszer sem dicsekedhetnék még ennyi előnnyel sem, mert ez még a választási skandalumoknak sem vetne véget, legfeljebb 3—4 ember (jelölt) privilégiumává korlátozná azokat.

Ennyiben voltam bátor lelkészválasztási törvényeink revíziójára vonatkozólag igénytelen propozíciómot megtenni, abban a hiedelemben tevén, hogy javaslatom az elevenen buzgó egyházas élet fokozására csak jó hatással lenne, midőn a „jobb” ekkleziákba való jutás lehetőségét minden lelkészre nézve csak az igazi lelkipásztori tevékenység eredményeitől teszi függővé. Sőt — úgy gondolom — még a hovatovább nagyobb mérvet öltő választási visszaélések lehető korlátozását is előmozdítaná ez azáltal, hogy az egészen kezdő segédlelkészeket, kik — tisztelet a kevés kivételnek — ma a bajoknak legtöbbszöri okozói, már eleve elriasztaná a magasabb pozíciókba való pályázástól. De meg az egyházközségek is igen csak vigyázóbbak lennének az „óhajtott” kiszemelésében, ha a választásokkal kapcsolatos kiadások az ő pénztáruk terhére iratnának, nehogy az esetleges megsemmisítések miatt a választást többször is meg kelljen ismételniök. Vajha református Sionunk örállói minél előbb hivatásuk magaslatára emelkednének és választási törvényeink minden ilyen óvintézkedései illuzióriusakká, tárgytalanokká lennének.¹

toldi.

A beregi egyházmegye őszi közgyűlése.

A beregi egyházmegye őszi közgyűlését szept. 20-án Beregszászban tartotta meg a háború óta immár harmadik helyen a — templomban, amely rossz akusztikája miatt nem volt ugyan alkalmas hely a tanácskozásra, de alkalmas volt arra, ami nagyon régi óhajunk, hogy a tanácskozásunkat nemcsak imádsággal, hanem énekléssel is (XC. Zs. 1. v.) kezdjük meg.

Az esperesi jelentés fájdalommal emlékezett meg *Kölcsey Zsigmond* ny. lelkész, *Bartha József* kisbégányi és *Mizsák András* barkaszói lelkészeink elhunytáról, sőt a hír füleinkbe hozta azt is, hogy a halál újabb áldozatokat is kíván, hogy ma, vagy holnap megint több lesz az igazi árvák száma. Fájdalom, a hír valónak bizonyult, mert azóta eltemettük

¹A tárgyalt kérdés nagy fontosságára tekintettel közöljük a cikket, bár fejtegetéseinek legnagyobb részével nem értünk egyet. Szeretnők, ha a lelkészválasztás kérdéséhez többen is hozzászólnának s észrevételeinket azután Szerk. együttesen tennők meg.

Seres Ábrahám barabási és Sárkány Kálmán kis- és nagyúti lelkészeket is. Az elsőt kivéve mindannyian munkabíró férfiak, kiktől sokat vártunk még, vártak különösen azok a kedvesek, kik bennök legtöbbet vesztek.

A veszteség, a fájdalom hangja vonul át a tanügyi bizottság jelentésén is, a veszteségé, amit a tanítói hiány miatt a népoktatás terén szenvedünk, amely veszteség szinte pótolhatatlan.

Tudomásul vette a közgyűlés, hogy a közpénztár zavaros ügyei, különösen a helytelenül vezetett könyvek rendbehozattak, azt pedig jóleső örömmel is, hogy az egyházfenntartási-alapot már 55 egyház létesítette (10,314 K), sőt Gát, Búlsu, Gelénes és Márokpapi letették az első koronákat az iskola- fenntartó és szegény-alapra is.

Egyházmegyei közpénztárnokká egyhangúlag megválasztott Kovács Kálmán szernyei lelkész, számvevőszéki taggá pedig Sütő Áron egyházmegyei főjegyző.

A bíróságnak nem volt semmi dolga. (fj.)

Iskola

Polgári iskolák reformja.

A polgári iskolák tervbevett reformja tárgyában többen nyilvánították véleményüket. A különböző vélemények megegyeztek abban, hogy a polgári iskolák alapos reformra szorulnak, de sokan nincsenek megelégedve a reform tervbe vett módjával.

Az országgyűlésen e tárgyban benyújtott — s a közoktatási bizottság által már le is tárgyalta — törvényjavaslat megszünteti a polgári iskolák V—VI. osztályát és ehelyett középfokú gazdasági iskola felállítását tervezi.

A középfokú gazdasági iskola felállításának terve igen szép, de féltő, hogy a gyakorlatban nem fog bevalni.

Hogyan lenne szervezve a gazdasági iskola? A polgári iskola IV. osztályát végzett tanulók kötelezve lennének a gazdasági iskola elvégzésére is, vagy pedig nem? Mert ha a IV. osztályt végzett tanulókat kötelezik a gazdasági iskola elvégzésére is, akkor a polgári iskolába csak igen kevesen mennek, mert a szülők legnagyobb része nem akar a fiából gazdaszt nevelni. Ha pedig nem kötelezik őket erre, akkor a polgári iskolának lesz ugyan tanulója, de nem lesz a gazdasági iskolának előbb elmondott okból. Mert alig van ma rosszabb pálya a gazdasági pályánál. Ez a pálya ugyanis nagyon túlszűfolt, a gazdasági akadémiának hallgatói is alig tudnak állást kapni s részben kénytelenek jégkárbecs-lőséget, vagy biztosító ügynökséget vállalni. A nagyobb földbirtokok ugyanis kevés kivétellel — haszonbérbe, vagy örökáron — idegenek, és nem keresztyének kezeibe kerülnek, akik rendszerint nem alkalmaznak képzett gazdatisztet. Akik meg álláshoz jutnak, szintén meglehetősen kedvezőtlen

helyzetbe kerülnek, mert ki vannak téve a földbirtokos és családja, esetleg a főbb tisztek szeszélyének, egy évi felmondás mellett állásukból elmozdíthatók, nyugdíjuk nincs, kivéve a főúri, vagy főpapi birtokokon alkalmazott embereket. Ilyen és más fel nem sorolt okok elriasztják az ifjakat a gazdasági pályától. Ha a középfokú gazdasági iskolát felállítják: a helyzet még rosszabb lesz, mert az állás nélküli gazdászok száma meg fog növekedni s nemsokára még ügynöki, vagy jégkárbecslői állás sem jut nekik.

Föltéve, hogy a gazdasági iskolának lesz elegendő tanulója, milyen lesz a tanítás módja, milyen képzettségük lesz a tanároknak? Az egész reformnak ez a legkényesebb, legnagyobb megfontolást igénylő pontja. Lesz-e az iskolának megfelelő gyakorlóterülete, lesznek-e megfelelő képzettségű tanárai?

Gyakorló terület nélkül az oktatás teljesen meddő marad s épen olyan sors vár rá, mint a gazdasági ismétlő iskolákra.

De hiába lesz gyakorló terület is, ha nem lesz megfelelő képzettségű tanerő. Polgári iskolai tanárok, vagy gazdasági akadémiát végzett gazdászok lesznek a tanerők? Egyik olyan hiba lesz, mint a másik. A polgári iskolai tanároknak van paedagogiai képzettségük, de nincs meg a gazdasági képzettségük, tehát gazdasági tárgyakat nem taníthatnak. A gazdasági akadémiát végzett gazdászoknak viszont meg van ugyan a gazdasági képzettségük, de hiányzik náluk a paedagogiai ismeret; gazdászok tehát tudhatnak gazdasági tárgyakat előadni, de nem tudják azt tanítani. A polgári iskola IV. osztályát végzett tanuló pedig még nem érett arra és szellemi tehetsége nincs annyira kifejlődve, hogy a gazdaságtant előadás után megtanulhassa, arra meg kell tanítani azokat a még meglehetősen fejletlen gyermekeket. Mivel pedig a gazdászok járatlanok a tanításban, nem is bízhatók meg azzal.

A tervbe vett gazdasági iskola tanerői csak olyan egyének lehetnek, akik rendelkeznek a szükséges paedagogiai és gazdasági ismeretekkel. Ilyen képzettséggel pedig ezidőszerint tudtommal csak a komáromi m. kir. gazdasági tanítóképző intézet végzett hallgatói rendelkeznek, amennyiben ezen intézetbe csak kitünő, esetleg jeles tanítói oklevéllel bíró tanítókat vesznek fel, tehát van kellő paedagogiai ismeretük, a gazdasági ismereteket pedig megszerzik az intézetben, amennyiben az intézet tanterve, tananyaga ugyanaz, mint a gazdasági akadémiáké.

Szerény nézetem szerint — ha van rá szükség — felállítandó volna a gazdasági középiskola, de a polgári iskolától teljesen függetlenül és csak megfelelő képzettségű tanerőkkel. Ellenkező esetben tönkretesszük úgy a polgári iskolát, mint a még meg sem született középfokú gazdasági iskolát.

Pokorádi Dániel,
tiszaiagari tapító.

Közélet

Háborús reflexiók.

Mottó: „A kiválasztódás idejét éljük.
A világháború elválasztja a korpát a búzától.“

Vilmos császár.

III.

Elfogultaknak minősíthetne bárki, ha a kiválasztódást kizárólag a harca kényszerítő ellenfelekre vonatkoztatnók. Maga a német császár, akinek marványa vésésre érdemes szavaiból vettük mottónkat, épp úgy vonatkoztatja a front mögött levőkre, mint a fronton küzdőkre, tulajdon nemzetére, mint az ellenséges államok népeire.

Kritikai szemlélődésünk elől nem rejtőzhetnek el azok a jelenégek sem, amelyek hadsereg mögötti országrészeinken, köztünk itthon maradottak között tünedeztek föl idáig s tünedeznek föl egyre szemetszúróan, lelket bántóan.

Mikor a nagy krízis kitörőben volt, azt hittük hogy hazánk szerte kiki — ha csak magyar — átélte már a bántalomnak, az elkeserítésnek, vérgisértésnek azt a legyalázóan kínzó formáját, melyet ellenfeleink alattomos és nyílt magatartása, éveken át tanúsított viselkedése okozott, a debreczeni bombás merénnyel fokozott, a trónörökös pár meggyilkolásával tetőfokra juttatott. S hittük, hogy — kivált mikor lokális jellegét túlnöve, mindinkább világégés jellegűvé lön a háború — kiki, ha csak magyar, át fogja érezni teljes mivoltában, hogy ő is eszközzé lett a világítélet Urának kezében; azért minden vonakodás nélkül át kell engednie magát az intéző hatalomnak — a köz javára.

Láttuk is népünk, nemzetünk zöménél a spontán lelkesedés soha nem feledhető megnyilvánulásait, mikor az elkényeztetett fiak zokogó anyjuk kebléről azzal szakadtak le: cdes anyám, ne sirasson; a haza hi, mennem kell! . . . Mikor családapák nem tudták, hogy búcsúzóra melyiket öleljék meg végsőnek, a hitvest-e, a kisebb-nagyobb gyermekeket-e? De volt lelkök azt mondani: ne sirjatok! Ki véd meg benneteket, ha én sem? A haza, a ti védelmetek hív, mennem kell! És mentek és küzdöttek oroszláknak . . .

Csak aztán ne kellett volna látnunk bűjkálókat, egyébkor előtérben szájjal ugyanöm hangosokat; most remegve satnyált párna közé kívánczozókat; egyébkor fősvény zsugoriakul minden fillért fogukhoz verőket; most minden készkereseményőket a „himpellérszabadítók“ zsebébe csúsztatókat. Alnok önzéssel körül párnázottakat; akikhez nem juthatott közel a legfájóbban nyögő háborús inség; akiknek erszényét nem nyithatta meg a legégetőbb hadas szükség; akik mint a sündiszó ügy összehúzódnak a világháború fergetegének üvöltésére s úgy maradtak és úgy vannak ma is. Döröghetnek az

ágyuk világszerte; okádkhatják kénköves tüzeiket; onthatják életölő szilánkjaikat a robbanó bombák; söpörhetik le a gépfegyverek élők földéről a nemzet szinevirágát; reszkethet a levegő a véresen sebesültek nyögő siralmától, az anyák jajjaitól, az özvegyek s árvák zokogásától — — ők semmire nem reagálnak, csak emésztenek és emésztenek.

De látnunk kellett és látnunk kell még mindmáig a magasabb erkölcsi világrend fundamentomát képező ethikai érzéknek rendre gyilkolását a hadas állapot folytán teremtődött különleges helyzetek hullámverései közt erickélők részéről — osztály- és rangkülönbség nélkül.

Ne varrja senki a hadas állapot felháborítóan szörnyű bűneit, csupán egyik-másik rossz bakkancsot, sózott barmot, rothadt szénát szállító Buxbaumok és Springerek nyakába. Ne lássa csupán a már horogra került galiciánusok és bukoviánusok pájeszes seregében a háborús konjunkturánkat lelketlenül kihasznált s humanismust és közszükségérzetet a priori kigúnyoló Syhlokokat.

Kiknek százféle szükségletet kielégíteni törekvő gyalgó szolgálatunk folytán közvetlen betekintésünk van a társadalmi élet különböző rétegeibe s a háborús szervezet működésébe: megdöbbenve és felháborodva konstatáljuk, hogy a világháború folyamatán sokféle búzának vélt individuum merő korpa gyanánt választódik ki és seprődik egybe a szociális élet ama talajával, amelyről szinte káprázató fölényel mindig megvetően beszélt. Azt is véltük volna, hogy a nagy világveszedelem lerombol közöttünk végkép minden választófalat s egybeolvaszt minden réteget. Mint a esataterék lövőárkai összehoznak szegényt, gazdagot, tudatlant, tudóst, parasztot, urat, szabót és úrfit, kondát és bárót, vigéct és gróft, bolti szolgát és egyetemi tanárt stb. stb., úgy idehaza is „lakozik a farkas a bárányal és a párduc a kecskefiúval fekszik, a borjú és az oroszlán kölyök és a kövér barom együtt lesznek és egy kis gyermek is örizi azokat. A tehén és medve legelnek és együtt fekszenek fiaik, az oroszlán mint az ökör (a kegyelmes úr meg a hajcsár), szalmát (málét) eszik.“ (Ézsaiás 11. 6. 7.) A közös veszedelem és közös szükség érzése folytán összébb húzódik, összébb olvad s csak egy nagy, meleg, áldó szeretet lesz mindenki e hon határain belül. Hisz annyi az ellenségünk, mint a fűszál, hát hogyné szeretnők legalább mi egymást, már csak ő érettük, a haremzön egyenlő esélyek közt éretünk küzdőkért is!

És ime versengve gyalázza, vádolja, átkozza egyik osztály a másikat a megélhetés nehézségei miatt. A termelő a fogyasztó osztályt, a fogyasztó közönség a termelőt, az agráriusokat a merkantilisták, a merkantilistákat — a szürszabók, a tudatlan a tudóst és így tovább. A hosszantartó háború mérge átítatódott az itthoniak vérebe s kínzó kamarává lesz hova-tovább jobban nemesak a pergőtűzzel elborított lövőárok, hanem az itthoni élet is — a rosszak, a gonoszok, a minden

erkölessi becsérzékét magukból kivetkőzők — — a korpa miatt.

Sekélyes vizeken evezhet az, aki nem látja a még most is lakmározók, magokat hizlalók, a fényűzők, a göghabjait tajtékzó, s a tévelygő csillagok lépten-nyomon belénk ütközött seregében a nagy kiválasztódás folyamatának végbemenetelét. Ezek még most sem érzik közel magokhoz az Urat, a mindeneket megítő Bírót, akivel a nagy császár szerint is együtt kell élnünk. Ezek még mindig azt hiszik magukról, hogy tiszta búzá, lisztje, lángja éltető elitje, erénye, dísze, virága az emberiségnek; holott igaz mivoltuk csak korpa, durva, darabos hulladék, a test állati táplálékára valók, férgek eledele.

Látjuk a kiválasztódás folyamán más oldalon azokat, kik — úgyszólván — mindenüket fölajánlották már a háború molokhjának s adtak vagyonukból, amit csak adhattak, szolgálatukból a legszivesebbet, verejtékükből a legforróbbat, vérükből a legbecsesebbet, könnyeikből a legégetőbbeket, álmaikból a legédesebbeket, sóhajaikból a legszárnyalóbbakat s táplálkoznak csak, hogy megélhessenek s juttathassanak a vérmezőn aratóknak, az itthon sirva tallózóknak. Arcukon a szigorú idők komoly alapszíne, testükön a szelid bánat beszédes köntöse; fejük mint a szomorúfűz lombja s életük folyása, mint a telehold zajtalan vándorlása a fellegfoltos éjszakában. Kikicsorduló könnyeiket letörölgeti. Az, ki boldognak mondja az ilyen sírókat, mert megvígasztaltatnak. Túrnek zúgolódás nélkül; reménységökkel vetegetnek egy jobb kor számára, amelyben szívők nemesége, lelkők buzgósága új sarjakat fakaszt s terem némelyik 30, némelyik 60, némelyik 100 annyit ennek a szegény, sok próbáltatások viharán átment magyar hazánknak a javára s a nemzetünket megtartó Isten dicsőségére. Ezek a búza, a lángliszt, az éltető sejtek nemzetünk kebelében. Ezek közt és ezekért élni érdemes: ma inkább, mint valaha pásztorkodni ezeknek vígasztalására, elesztésére, az új magyar haza felvirágoztatására minden méltóságnál s dicsőségnél szebb.

Még csak pár szót. Semmi kedvünk a világbíró ítélőszékébe ülni; de a próféták köpenyében sem kívánunk tetszelegni, annyit mégis kimondunk, hogy nem óhajtanánk a fent tisztelt korpaság bőrében lenni, most sem, akkor sem, ha majd lezajlik a világ fergeteg s a nagy égés üszkei fölött megindul a leszámolás. A kiválasztódás folyamatának, a pszichikai élet alaphúrjait rezgető hatása — már ma is rezonáns hangokkal tölti meg mindazoknak a belvilágát, akik korpáknak bizonyultak. Meglátja azt minden szem, amelyik egy kissé élesebben tud bepillantani a szívek rekeszeibe s meghallja minden fül, amelyik a hanghullámok rezgéseit szimfonice fel bírja fogni.

A világbíró ítéletének előízét ömleszti szájukba egy-egy önfeledt pillanatukba, a tisztelt korpásvilágbeliek-

nek — az ő korpa mivoltuk; s az az iz mi más lehetne, mint mit — — korpa adhat?!...

Nagyrábé.

F. Varga Lajos.

Népszokások.

A cenzuráról cikket írt nem régen a Debreczen Protestáns Lap [hasábjain Bélavári álnév alatt egyik lelkészársunk. Sajnálja felettebb módon, hogy ma már az esketési [szertartás előtt, a völegény és a menyasszony nem mennek fel a parókiára egy kis hittani vizsgára. A cikket aztán azzal végzi, hogy felhívja a felettes egyházi hatóságok figyelmét ezen régi, ma már elavult szokás életrekeltésére.

Hát abban egyetérttek az én kedves kollegámmal, hogy én is sajnálom a cenzurának, mint régi, okos református népszokásnak a megszűnését; az orvosságot azonban ezen a téren nem az egyházi hatóságoktól várom.

Ne várjunk mi mindent az egyházi felettes hatóságoktól. Nincsen annál kényelmesebb állapot, mint mindent felülről várni. S nem is valami praktikus álláspont ez. Mert mit csinálhat például a jelen esetben a felettes egyházi hatóság? Legfeljebb azt, hogy majd a legközelebbi körlátogatósági jegyzőkönyvben egy pár sornyi helyet ad valami ilyen tartalmú kérdésnek: Meg van-e a cenzura? Ha nincsen, mit tett a lelkész a cenzura életbeléptetése ügyében? Így is elég terjedelmes már a mi körlátogatósági jegyzőkönyvünk.

Próbáljuk meg inkább, — ha csak lehetséges — magunktól nyelbeütni a cenzura helyreállítását.

Az igaz, hogy előre is sejthető, hogy nem minden eklézsiában fog sikerülni ez a dolog. De hát ez érthető körülmény. Mert hiszen nem is volt meg mindenütt ez a népszokás a polgári házasság életbeléptetése előtt sem.

Található azonban itt-ott még ma is sok szép és helyes népszokás. Bár csak ezeket tudnók megővni az elavulástól, megőrizni az elmúlástól.

Különösen a régebbi bánati eklézsiákban, ahol az ország sok más tájékairól telepedett le a nép, különösen ezeken a helyeken látható, mennyi pompás népszokás található az ország egyes tájékain a mi református híveink között. Missziói egyházainkban ugyanis a mi híveink látva azt, mennyire ragaszkodik ősi szokásaihoz a német, a horvát, a szerb, meg az oláh, tehát a mi népünk is a legjobban ragaszkodik ősi szokásaihoz.

Torontálmegyében Alsóittebén még ma sem mulasztja el egyetlenegy esketésre készülő ifjú pár sem a cenzurát. Nincsen egyetlenegy lakodalom sem, ahol a vacsora alkalmával zenekíséret mellett el nem énekelné a közönség a 157-ik dicséret első versét:

Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemi,
Mert minden gazdagságát velünk közli.

Megvan ott még ma is, illetőleg szokásban van a menyasszonyi tánc a régi népies mókák, dikciók kíséretében.

Évekkel ezelőtt dr. Sebestyén Gyula, a nemzeti múzeum egyik öre, ebben az ekléziában kerestette a „Zsuzsánna tragédiája“ című ősi magyar színjáték nyomait. Szerinte erdélyi bányász-családok vitték volna ezen színjáték töredékeit Ittébére, ahol bőjti alkalommal adták volna elő.

Ámbár ezen régi színjáték nyomaira, ottani lakozásom idején, nem tudtam ráakadni, hanem az tény, hogy sok régi, más tájékról elhozott népszokást ismer-tem fel ezen egyházunk hívei között.

Feltaláltam például a régi házi-istentisztelet nyomait. Némelyik család lefekvés előtt előveszi még ma is az énekeskönyvet s egy pár zsolnart vagy dicséretet elénekel és csak azután tér pihenőre.

A szülei tisztelet bemutatására itt láttam azt a népszokást, hogy a templomban, ha egyik-másik család-apa megjelenik, az illetőnek fiú- vagy leánygyermek feláll a padban s addig állva marad, amíg az apja a templomi könyörgését elvégezve, helyet nem foglal.

Ugyancsak ebben az ekléziában van szokásban még ma is, hogy az esketési szertartás előtt az egyik vőfély a lelkészi lakon megáll a lelkész előtt s a következő kis mondókát adja elő: „Elhiszem azt, hogy tudtára van adva tiszteletes uramnak, hogy az községünk becsületes lakosa, úgymint Nagy Márton és Kis Zsófia felindítván a Szentlélek által a szent házasságra, melynek már némi részén, a kézádon és a háromszori hirdetésen átal is mentek: most már csak az van hátra, hogy a hitnek láncával, az Isten hazában, a szent angyalok előtt egybeköttessenek, melyre nézve ilyen csekély ajándékkal kívánja tisztelni a mi házi gazdánk a mi tiszteletes urunkat. E szóm és mondatom kigyelmedhez.“ Ezen szavak után egy lakodalmi kalácsot s egy üveg bort nyújt a lelkész felé.

Amint az egyes szavak, kifejezések s a mondat-szerkezet és a gondolatok mutatják, régi lakodalmi mondóka ez is. Szó van benne a szent angyalokról. Szőnyi Benjámint tiszteletes uram, a Szentek Hegedűjének régi érdemes írója elmélkedett, verselgetett valamikor a hódmezővásárhelyi ekléziában a szent angyalokról. Valószínű dolog, hogy a régi hódmezővásárhelyi hívek közül vitte valaki ezt a kis dikciót a bánátsba s ott megmaradt mind a mai napig.

De kicsoda tudná azt ma már teljes pontossággal kikutatni, hogy egyik-másik régebbi bánáti község lakossága hány faluból, városból, hány vármegyéből költözött le Dél-Magyarországra s az ország melyik tájékáról származott el oda egyik-másik régi népszokás? Annyi tény, hogy ez a jelenség szintén azt mutatja, hogy

szerte e hazában nagyon sok érdekes, okos és helyes népszokás található a mi híveink körében.

S vajjon mi lelkipásztorok, milyen álláspontra helyezkedjünk ezen népszokásokkal szemben? Vajjon engedjük-e ezeket a szép, pompás és a magyar népet jellemző szokásokat áldozatul esni a mai kor ama divatos s meglehetősen könnyelmű áramlatának, amely szerint elvetendő minden, a mi nem új, nem modern, ami egyedül csak a régi világ produktuma?

Mi magyar református lelkészek ebben a tekintetben nem vallunk szégyent, ha e kérdés elbírálásánál a konzervativizmus álláspontjára helyezkedünk.

Igen! Igyekezzünk mindnyájan, hogy a régi népszokások fenntartásának bajnokai legyünk szerte e hazában. Joggal várja ezt tőlünk a művelt, a józan közvélemény is. Hiszen éppen a mi napjainkban, még a kövek is azt kiáltják, hogy nincsen a világnak olyan valamirevaló, számottevő nemzete, amelyik könnyelmű módon mondana le az ősi tradíciókról.

A XX. század rettenetes világháborúja szintén azt bizonyítja, hogy minden nép, minden nemzet előtt szent dolog az ősök nyelve, hite, szokása, tradíciója. Éppen ezért ne egyedül a felettes egyházi hatóságoktól várjuk mi a kezdeményező lépéseket akkor, amikor azt vesszük észre, hogy egyik-másik népszokásunk immáron kiveszőfélén van. Népszokásaink hűséges ápolása, mint valami szent hivatás, legyen közöttünk minden református lelkésznek a szívébe írva, a lelkébe vésvé.

Az ősi tradíciók, a régi népszokások, mint megannyi drága emlékek, legyenek közöttünk a kegyelet és a tisztelet szent ereklyéi.

Napoleon, amikor az egyiptomi gúlák között járt, így szólt katonáihoz: Katonák! négyezer esztendő emléke tekint le reátok. Napoleonnal szólva, én is azt mondom: Papok, magyar papok! Évszázadok emléke néz le reátok a mi híveink ősi népszokásaiban. Szeressük hát ezeket az ősi nyomokat, régi emlékeket, letűnt időről, évszázadokról beszélő régi népszokásokat. Emlékezzünk meg ezekről a dolgokról főképen iskoláinkban és összejöveteleinken, ajánlván, sürgetvén, munkálván a mi régi népszokásaink fenntartását és hűséges ápolását.

Ha mi sem ápolnók a nép szívében az ősi, szent tradíciókat, népszokásokat, vajjon kicsoda fogja akkor ápolni? Hiszen az ősi tradíciók, népszokások megsemmisülésével elvesz a nép, a nemzet is. Már pedig, amint ez a szörnyű világégés is mutatja, az Isten ezt a népet meg akarja, meg is fogja tartani a szebb, a boldogabb jövőre.

Egyengessük hát Isten nevében ama szebb, boldogabb jövő útjait népszokásaink hűséges ápolásával is.

Baráth Imre.

Irodalmi szemle

A debreczeni magyar királyi tudományegyetem Évkönyve az 1914—1915. tanévről 64 lapnyi terjedelemben megjelent. Benne van I. szám alatt a nagy hatású és korszerű gondolatokban gazdag rectori megnyitó beszéd, melyet 1914 október 1-én az egyetemi közgyűlésen mondott el Kiss Ferenc, az 1914—15. tanévi rector (5—7. l.); II. szám alatt a rectori beszámoló, melyben ugyancsak Kiss Ferenc rector az egyetem 1914—15. évi történetéről az 1915. évi szeptember hó 27-én tartott egyetemi közgyűlésen beszámolt (11—36. l.). Ezekhez csatlakozik 18 függelék (37—64. l.), még pedig az azon tanév folyamán érkezett elvi jelentőségű rendeletekről és leiratokról (37—44. l.), a folyósított összegekről, melyek summája 345.553.66 K, míg a hallgatók részére adományozott és folyósított ösztöndíjak és segélyek 900 K-ra, a házi átalány 16.350 K-ra rugott. A tanerők száma volt az első félévben 32, a másodikban 35. A hallgatók száma az első félévben 354, a másodikban 332 volt, kik közül theologus 108, illetőleg 105, joghallgató 215, illetőleg 198, és bölcész 31, illetőleg 29 vala. Az elengedett lecke-pénzek összege 19.131 K volt, amiből a theologusokra 11.676 K jutott. Befolyt tandíj eimen 19.551 K, amiből a theologusok 1372 K 50 ft fizettek be, a többi más karbeli hallgatók teljesítették. Figyelemre méltók még a tanév folyamán tartott vizsgálatokról és szigorlatokról, mint szintén a tanárok irodalmi munkásságáról szóló függelékek is.

Jászi Viktor emlékezete. Írta és a debreczeni tudományegyetem 1916. évi február hó 25. napján tartott közgyűlésén elmondotta *Teghze Gyula* egyetemi ny. r. tanár. A férfikora delén elhunyt, kiváló tehetségű, eszményi törekvésű, szilárd jellemű, derék tudós és nemesszívű emberbarát dr. Jászi Viktor érdemeit megfelelő módon méltatta az egyetem már akkor is, amidőn a végsőtisztesség tétel alkalmából impozáns kifejezést adott az elköltözött lélek iránt érzett kegyeletnek. Azonban ezeknél a kétségtelenül meghatározó érzelmi megnyilatkozásoknál is megfelelőbben örökölte meg Jászi Viktor emlékezetét dr. Teghze Gyula, abban a remek beszédben, amelyben mint kongeniális tudós, kartárs és barát, teljesen hű és igazán méltó képet rajzolt és tárt elénk a debreczeni egyetem ama kiválóságáról s a magyar jogtudomány elismert jeles képviselőjéről. A két nyomtatott iv terjedelmű értékes kiadvány úgy alaki, mint tartalmi szempontból mintául szolgálhat az enemű irodalmi termelés terén.

A közgazdaságtan és a világháború. Írta *Kovács Gábor*. A Budapesti Szemle 1916. évi 476. számából különnyomatként kiadott eme 42 lap terjedelmű alapos és nagybecsű, korszerű tanulmány megvilágítja az immár harmadik éve dúló világháború előidéző okainak sorozatából a legjelentősebb súlyú gazdasági érdekek miben-

létét, horderejét és chez kapcsolódva érinti a háború megszűnése után színre kerülendő konkrét gazdaságpolitikai kérdést, ami nem más, mint közép-európai gazdasági problémája. A közérdekű és tudományos szempontból méltányolt jeles kiadvány bármely könyvkereskedés útján megszerezhető.

Kelj fel! Írta és elmondotta a mezőtúri belvárosi református templomban az erdélyi lakosság szomorú menekülésének idején, az Úr ezerkilencszáztizenhatodik esztendejében, szent Mihály havának első vasárnapján Marjay Károly református lelképásztor. Alapige: Jeremiás siralmi 2 19—21. v. Terjedelme 8 lap; ára 20 fillér. A tiszta jövedelem az erdélyi menekülteké. A beszéd végén a szerző felújítja Csaba királyfi mondáját azzal, hogy „a magyar Hadur fellegtáborából Csaba királyfi vezérlete alatt küldi a segítséget!!“

A reformáció vérkeresztsége. Ezt a mintegy 20 lapnyi építő célzatú elmélkedést Major János írta és a Takaró Géza szerkesztésében megjelentő „Igaz gyöngyök“ című hónapos népies ujság adta ki. Az ára 30 fillér.

Az Ébresztő szeptemberi száma gazdag tartalommal jelent meg. A sok szép közleményből megkapóan emelkedik ki a második, amely a hadifoglyok érdekében végzett diadalmas keresztyén munkáról számol be. „Eddig tizenötezernél több olyan magyar hadifoglyot hoztunk összekötöttesbe hozzátartozóival. — írja a cikk —, aki semmiféle más módon nem tudott hazulról sem levelet, sem pénzt kapni. Több ezer esetben adtunk megnyugtató felvilágosítást olyan hadifoglyokról, akiről már régen nem tudtak semmit. Sok ezer esetben az általunk küldött levél volt az első, amit megkapott a hadifogly szüleitől“ stb. Amelyik Egyesület ilyen áldásos munkát teljesít, azon az Úr áldása megsokasodik és megérdemli a támogatást; de megérdemli azt az Ébresztő is, amely magas színvonalon álló ifjúsági folyóirat.

Az „Iskolák Ujságja“ c. tanügy-társadalmi lap, amely hetenként jelent meg és a tanítószágnak volt független szószólója, folyó hó 23-án megjelent 39. számával, a háború okozta nehézségekkel megküzdeni nem bírván, megszűnt. A szerkesztő Háda József „Az idők végzése“ c. vezércikkkel vesz búcsút a megértő olvasóktól.

Halottaink

Kossa János denesházai lelkész 87 éves korában, 56 évi lelkészkedés után augusztus hó 31-én elhunyt.

Szivos Károly bogdásai lelkész meghalt.

Fejes Gábor bori lelkész, lelképásztorkodásának negyedik évében e hó 19-én váratlanul elhunyt.

Kutassy Dénes a lévai egyház nyugalmazott tanítója 78 éves korában f. hó 15-én Mohán meghalt.

Járdánházy Béla a pápai theol. akadémia egyik legkiválóbb növendéke, a nagy ezüst vitézségi érem tulajdonosa, az északi haretéren aug. 21-én hősi halált halt.

Horváth József a pápai theologia első évfolyamára beiratkozott növendék, augusztus 31-én az orosz haretéren hősi halált halt.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

A Hidszegi Kaszinó.

Lapunk legtöbb olvasója talán még nem is hallotta ezt a nevet; e sorok írója sem tud róla többet annál a néhány szónál, mint amit a „Mezőtúr és Vidéke” című lapban a menekülteket segítő bizottság közöl. Itt nevezetesen ez olvasható: „A Hidszegi Kaszinóban elhelyezett huszonöt s kosztra oda irányított 7 menekült ellátásáról gondoskodtak: . . . . . A segítő bizottság.”

Ebben a híradásban voltaképpen nem az a lényeges, hogy a menekültekről kik gondoskodtak, sem nem az, hogy hány menekült kapott kosztot és ellátást, hanem az, hogy tudomásunk szerint a Hidszegi Kaszinó az az első kulturintézmény ebben a hazában, amely a maga helyiségeit a háborús idők folytán keletkezett emberbaráti nemes célok egyikének érdekében felajánlotta. A Hidszegi Kaszinó tagjai pedig azok a derék igazi honfiak, akik a hajléktalanokká lett honfitársaik javára meghozták azt az áldozatot, hogy otthon olvassák el ujságjaikat s nem a kaszinóban várják, dum defluat annis.

Ez a példa bizonyos arra, hogy a kaszinók igenis alkalmas helyiségek a menekültek elszállásolására; nemesak erre azonban, hanem a sebesültek befogadására is, még pedig sokkal felettebb, mint az iskolák.

Fiat applicatio. □

Az első lelkészképesítő vizsgálatra jelentkező atyafiákat ez úton hívja fel a lelkészképzőintézet igazgatósága arra, hogy úgy ez egyetemi, mint a lelkészképzőintézeti indexeiket *haladéktalanul* küldjék be hivatalból a lelkészképzőintézet igazgatóságához (Debreczen, Kollégium).

A Kálvineum kitarja segítő karját s a menekülő lelkészek fiait kebelére öleli. A Lelkészegyesület legújabb (39.) száma hat segélyezett fiút sorol fel, de nagyon valószínű, hogy az a 15—20 hely, amelyet a menekülő középiskolai tanulók részére létesítettek, be fog telni. Áldásos munka, melynek jutalma bizonyly megleend.

Erdélyi református egyházkerületünk elmenekült papságát az Igazgatótanács felhívja arra, hogy mihelyt egy kis megállapodásra jutnak, siessenek részletes jelentést tenni egyházközségük, népük, hivataluk és személyük mindennemű viszonyairól, amelyek menekülésükkel és ideiglenes elhelyezkedésükkel, megélhetési viszonyaikkal, híveik gondozásával, gyermekeik iskoláztatásával, istentiszteletek tartásával stb. stb. összefüggenek anyagi és szellemi vonatkozásban egyaránt. Jelentéseik végén adjanak javaslatokat a teendőkre utézve is, melyekben a jóhatóság támogatását igénylik, hogy a tőle telhetőt a maga részéről megtehesse. Mindeketől közöljék címüket, hogy az érintkezés fenntart-

ható s a hivatalos lap is címükre megküldhető legyen. Az Igazgatótanács, ha Kolozsvárt hivatalosan ki nem ürítik, székhelyén marad. Megbízásból: Nagy Károly. E sorokat a Református Szemléből a Szerkesztőség kérésére szíves készséggel adjuk tudtára mindazoknak, akikhez Lapunk útján eljuttathatjuk.

A nagyszalontai egyházmegye folyó hó 22-én tartotta őszi közgyűlését Nagyszalontán.

Kolozsváriak szigorlata a debreczeni egyetemen.

Értesitem a kolozsvári m. kir. tudományegyetemen végzett joghallgatókat, hogy tekintettel a kolozsvári tudományegyetem székhelyén történt változott viszonyokra s az oda- és visszautazással járó nehézségekre; a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó évi szeptember hó 21-én 115.295. szám alatt kelt rendeletével úgy intézkedett, hogy azok a jogászok, kik a kolozsvári tudományegyetem jogi karán szigorlatra jelentkeztek, szigorlatot tettek, ott ismétlő szigorlatra vagy pótszigorlatra utasítottak, további intézkedésig, bármely hazai egyetemen s így a debreczeni m. kir. tudományegyetem jogi karán is szigorlatra, pótszigorlatra vagy ismétlő szigorlatra állhatnak, ha a kolozsvári tud. egyetem jogkari dékánjától kiállított bizonyítvánnyal (szigorlati bizonyítvány, vagy más bizonyítvány) igazolják, hogy a kért szigorlatra való bocsatási joguk meg van. Egyben megengedie a miniszter úr, hogy azok a nőhallgatók, akik a kolozsvári tud. egyetem hölesészeti karára való felvételt elnyerték, vagy az államszámvevőintézetnél ott való hallgatására engedélyt nyertek, hogy tanulmányaik folytatása céljából más hazai egyetemek megfelelő karára beiratkozhasanak. E beiratkozásra engedélyt október hó 6-ig az illetékes kari dékán, október 14-ig pedig az egyetem rektora adhat. Debreczen, 1916 szeptember hó 27-én. Dr. Láng Nándor e. i. rektor.

Lelkészválasztás más kerületekben. A büssüi gyülekezet Kovács Gyula baracskai segédlelkészt, a baranyahidvégi egyház Bay Jenő segédlelkészt, a bonyi egyház Sáhó István csákberényi lelkészt választotta meg.

Egyházmegyei gyűlések más kerületekben. A pápai egyházmegye augusztus hó 24-én tartotta évi rendes közgyűlését, amelyen dr. Kulcsár Sándor kuriai bíró egyházmegyei gondnoki állásába beiktatták. A reformáció 400-ados jubileuma alkalmából létesítendő alapok összehozásához hozzájárultak, az emléktábla beállítására vonatkozó indítványt azonban elvetették a Dunántúli Protestáns Lapban olvasban elvetették a Dunántúli Protestáns Lapban olvasható ilyen indokolással: „1. egyházközségeink háztartása a legtöbb helyen öszeroppanóban van; ilyen költségek kényesere nagy ellenszenvet hívna ki az ekklezsia ellen; 2. református templomainkban ez az emléktábla egy megcsodálásra felhívó ereklve lenne, ami ellen vallásos felfogásunk egy élő tiltakozás, tudván, hogy amaz örök fundamentomnak, a

Jézus Krisztusnak, nem festett képekben, nem öntött vagy faragott szobrokban ábrázolva, nem is akár márványba vésett betűkben, hanem a szívek táblájára való titkos írásban kell jelen lenni templomainkban; 3. a lutheri reformáció dátumának templomainkban ekkénti megörökítése igen alkalmasnak látszik arra, hogy a felületesen gondolkozók, hitiben tévelygők, ingadozók és a kívülállók előtt a kálvini reformáció üdvtörténeti jelentőségét elhomályosítsa; s végre 4. vallásos meggyőződésünk szerint a reformáció, mint az emberi tökéletesedést eszközlő isteni kegyelem munkája, egy dátumhoz nem kötött végtelen folyamat, kezdettől óta mindörökké! — A pesti egyházmegye szeptember 7-én tartotta ez évi közgyűlését, mely a reformáció 400-ados évfordulójának külsőleg kifejezésre jutó megünneplésére is határozatokat hozott azonkívül, hogy kimondta Budapesten egy szeretetház létesítését. A vallásitanító lelkészek jogviszony-rendezése tárgyában kimondták, hogy „a 137. §. a)–f) pontjai alatt felsorolt lelkészek (köztük a vallásitanító lelkészek), bár különböző néven neveztetnek és különböző állásokat töltenek be, lelkési jellegükre nézve mindnyájan egyenlők s közöttük ú. n. rangkülönbség nincs“. Az elfogadott javaslat szerint 5 vallásitanító lelkész közül egy, 5–10 közül kettő, tizen felül három képviselő s megfelelő számú világi képviselő küldhető az egyházmegyei közgyűlésre. Fontos határozatot hozott a belmisszió intenzív tételére is. — A külsősomogyi egyházmegye augusztus hó 30-án ülésezett Siófokon, ahonnan — egyebek közt — felterjesztést intéztek az egyházhivatalonoki betegsegélyezés ügyének megvalósítása érdekében, továbbá az iránt, hogy a paróchiális könyvtárban elsősorban a gyakorlati lelkészkedéshez szükséges bibliai exegesissel foglalkozó művek adassanak ki. — A solti egyházmegye folyó hó 6-án Kunszentmiklóson tartott közgyűlésén kifejezést adott ama kívánságának, hogy a Kálvin-téren emelendő jubiláris emléképületben okvetlen állíttassék központi nyomda.

Farkas József volt budapesti theol. tanár emlékére a budapesti theol. akadémia október 2-án emlékünnepelet rendez, amelyen dr. Pruzsinszky Pál igazgató fog emlékbeszédet tartani.

Sántha Károly, evangélikus testvéreink méltó dicsekedése és büszkesége, az ősz költő-pap, folyó hó 13-án ünnepelte lelkészé avatásának 50 éves fordulóját. Ebből az alkalomból meleg ünneplésbe részesítették tisztelői, akiknek sorába őszinte szívvel lépünk be mi is az elismerés és tisztelet baberkoszorújával.

Az erdélyi egyházkerületben folyó hó 7. és 8. napján négyen tettek első és ketten második lelkész-képesítő vizsgálatot.

A Református Szemle szeptember 15-én megjelent 33. száma az erdélyi meneküléssel foglalkozik, több szempontból és vérző szívvel tárgyalva a szomorú eseményeket. „Az erdélyi menekülés krónikájához“ c. cikke annyira megkapó és hű rajzát adja az erdélyi állapotoknak, hogy a reformátusokra vonatkozó utolsóharmadik kikezdés elhagyásával átvette az Alkotmány c. napilap is szeptember 26-án megjelent számába.

A dunamelléki egyházkerületben a lelkész-képesítő vizsgálatok folyó hó 12–15. napjain voltak, amikor is a második vizsgán 12, az első vizsgán pedig 7 atyafit képesítettek.

Az új próbaénekeskönyvről a Sárospataki Református Lapok 38. száma hosszabb ismertetés közlését kezdi meg. Mi is ismételten felvívjuk behatóbb hozzászólásra illetékes szakferfiaink figyelmét.

A Sárospataki oltalmazó Liga útján a főiskola céljaira 7072 K gyűlt be. — Újabban Körössy Bertalan pozsonyi kir. közjegyző küldött a főiskola fenntartási és fejlesztési alapja javára 1000 koronát a főiskolai pénztárnokhoz.

Érdekes jelenség. A református lelkészlakok köztudomás és a tapasztalat szerint nem szűkölködnek az Úr leggyönyörűsebb áldásában: a gyermekben. Éppen ezért a Tolnai Reformátusok Lapja nyomán, mint páratlan jelenséget említhetjük meg azt, hogy az ócsényi református lelkészlakon 1847 óta, tehát 69 év után most köszöntött be az első csemete. Az újszülött gyermekben sokasodjék meg az Úr kegyelme, szülei öröme!

Az evangélikus zsinatot Br. Prónay Dezső egyetemes felügyelő és D. Baltik Frigyes püspök, mint a zsinat elnökei október 4. napjának délelőtt 10 órájára Budapestre összehívták.

Az erdélyi szász menekültek Budapesten a Deákterti templomba járnak istentiszteletre. Az igét itt a nagyszabeni ősz püspök Dr. Teutsen Frigyes hirdeti, aki a napokban esketett ugyanott egy ifjú párt, vasárnap pedig megkeresztelt egy kis csecsemőt, akit a hirtelen menekülés miatt nem tarthattak otthon keresztvíz alá.

Fillérekből milliók. A háborúban elesett nők özvegyei és arvai segélyezésére forgalomba hozott hadibélyegekből eddig 2.249,929 K 24 fillér folyt be a jótékony célra.

Katholikus theol. tanfolyam nők számára. A róm. kath. egyház nők számára hároméves theol. tanfolyamot szervez, melyre polgári- és felsőleányiskolai előképzettséggel veszik fel a nőket. (P. E. I. L).

A porosz kultuszminiszter megengedte, hogy háborús olvasókönyveket használjanak az iskolákban, azt azonban nem engedélyezte, hogy a háború tartama alatt a történelmi tankönyveket megváltoztassák.

Tanítónő (menekült) kitünő oklevéllel sürgösen állást keres. Ajánlatokat kér Kiss Ferenc Debreczen, Kollégium.

A vallásitanításnál a lengyel nyelv használatát a porosz kultuszminiszter megengedte a schneidemülcheni római katolikus iskola alsóbb osztályaiban azoknak a gyermekeknek, akik husvét óta iratkoztak be és németül nem tudnak.

Frankfurtban a reformáció jubileuma alkalmából az egyetemen protestáns theologia fakultást fognak felállítani. Az új kar megszervezésének költségét magángyűjtés útján fogják megszerezni. E-i K.

Románia és Róma. A Nap Zürichből kapott római hírek szerint közli, hogy Románia tárgyalásokat szándékozik folytatni a pápával konkordátum megkötése végett. Ez a hír, tekintettel arra, hogy Románia túlnyomó nagyrésze a keleti egyházhoz tartozik, nélkülözi a valószínűséget.

Európai írás Japánban. Az Est amsterdami jelentés szerint hírül adja a japán kormány amaz elhatározását, hogy ezentúl a hivatalos életben a nehéz japán írás helyett az európai latin betűket fogja használni.

Tartalom: Az ember. — Tárca: Nagy I., Kórházban. — Egyház: toldi. A lelkesválasztás kérdéséhez. — Beregi egyházmegye őszi közgyűlése. — Iskola: Pokorádi D., Polgári iskolák reformja. — Közélet: F. Varga L., Háborús reflexiók III. — Baráth J., Nép szokások. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különfélék. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 40. szám.

Pályázat.

A túrterebesi (Ugocsa m.) református egyház iskolaszéke hadbavonult tanítója visszatértéig, helyettes tanítói vagy tanítónői állást szervezett, melyre pályázatot hirdet. Fizetése: a nmélt. vk. miniszter úr 108.966. sz. rendelete alapján folyósítandó államsegély; 100 kor. az egyház pénztárából s minden egyes tanítvány után a szülők 3—3 korona önkéntes ajándéka, egy szobás lakás, 2 méter kemény tűzifa beszállítva. E mellett szerény igényű, házias nő megválasztatása esetén, ha az iskolai teendők elvégzésén kívül a lelkész 4. elemi osztályú kis leánya mellett nevelőnői teendőket vállalja, a lelkész által megjelölt anyagra külön elkészíti, a lakás és tűzifa helyett a kis leánnyal együttes bútorozott szobát és szolid teljes ellátást nyer. Német nyelv ismerete, zongora tudás előny, de nem föltétlenül szükséges. Sőt a két állás sincs egybekapcsolva.

Pályázati határidő okt. 15. Az állás elfoglalásának napja 1916 október 20.

Református lelkészi hivatal.

Pályázati hirdetés.

A karczagi református főgimnázium igazgatótanácsa ezennel pályázatot hirdet az intézetnél megüresedett s a közoktatásügyi miniszter kinevezése alá eső egyik görög-latin képesítésű rendes, tanszékre.

Az állás javadalma 2400 korona alapfizetés jelenleg 480 kor. lakáspénz, ezenfelül öt ízben 200 koronás ötödéves korpótlék, melynek megállapításánál a másutt töltött rendes tanári évek beszámíthatnak. Az intézetnél fennálló fizetési fokozatok 2400, 2800, 3200 kor. javadalommal járnak; állami fizetéskiegészítésben intézetünk tanárai is részesülnek s a nem állami tanárok nyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagjai.

Pályázhatnak oly protestáns, első sorban református vallású tanárok és tanárjelöltek, kiknek a görög-latin szakcsoportra szabályszerű képesítések van. A pályázat eredménytelensége, okleveles pályázó hiánya esetén az állás helyettes tanárral fog betölteni, kinek javadalma 2000 korona lesz. Helyettes tanár állását azonnal, rendes tanár a miniszteri kinevezés után azonnal köteles elfoglalni.

A fizetést negyedévi előleges részletekben szolgáltatja ki a gondnoki hivatal.

A karczagi református egyháztanácsához címzendő folyamodványok beadási határideje 1916 október 14.

Melléklendő: a) keresztlevél; b) érettségi bizonyítvány; c) oklevél vagy felsőbb iskolai tanulmányok igazolása; d) szolgálati bizonyítványok; e) katonai kötelezettségi viszony igazolása; f) orvosi bizonyítvány; g) a pályázó feleségének protestáns voltát igazoló okmány.

A folyamodványok a gimnázium igazgatósághoz küldendők.

Karczag, 1916 szept. 8.

Horváth Ferenc,
igazgató tanácsi jegyző,
gimnáziumi igazgató.

Török Vince,
református lelkész, igazgató
tanácsi elnök

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Plac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó fizlet.
Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyéket mérték után.

Az 1916—1917. tanévre szóló

iskolakönyv- és tanszerjegyzék

megjelent.

Kivánatra ingyen és bérmentve
küldi meg

Hegedüs és Sándor

a tiszántúli református egyházkerület főbizománya,
protestáns iskolai könyvkereskedése

Debrecen.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító
urak rendeljék meg és terjesszék
a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, család-
i és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti :

Megyercsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor.
Az **Ébresztőnek** minden keresztyén
családhoz és minden keresztyén
ifjúhoz el kell jutnia, hogy a
nemes szépirodalom szárnyain
minden olvasójának lelkébe be-
vigye a keresztyén magyar nem-
zet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatvány-
számot ingyen küld a kiadóhívtal :

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentedények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók,
keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyzék
2000 rajza
ingyen és
bérmentve!
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbás
ezüsthől és I. rendű alpacca-
ezüsthől, jubileumi dísz tárgyak
részfizetésekre is!

Javításokra és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok

Polgár
Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához : Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000,000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

5726—1916. szám.

Körlevél

a kebelbeli egyházmegyéék Nagytiszteletű Espereseihez

A „Foncière Pesti biztosító-intézet” debreceni főügynöksége kérésére utalással felhívom Nagytiszteletű szíves figyelmét egyh.-kerületünk 48—1916. sz. határozatára s ennek alapján felkérem, hogy bölcs vezetése alatt egyházmegyéje azon egyházait, melyek az utánbiztosítás megkötését mindezideig mellőzték, saját érdekükben méltóztassék a pótbiztosítások mielőbbi megkötésére nyomatékosan felhívni, s odahatni, hogy esetleges tűzveszedelem által beállható károsodásuk a minimálisra redukáltassék.

Debreczen, 1916 szeptember hó 23-án.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5894—1916.

Körlevél

a kebelbeli egyházmegyéék Nagytiszteletű Espereseihez

Tudomásul vétel végett és az érdekeltekkel leendő közlés kérésével közlöm, hogy az I. lelkész-képességi vizsga a folyó évi október hó 17-ik napját, a II. lelkész-képességi vizsga idejéül pedig a folyó évi október hó 24-ik napját tűzöm ki.

Az I. vizsgát tenni szándékozó atyafiaknak október hó 16-án d. u. 4 órakor kell jelentkezniök az egyházkerületi főjegyző úrnál, hol előbbiek abszolutóriumait, s esetleges segédlelkészi szolgálati bizonyítványait, utóbbiak az első lelkész-képességi, valamint segédlelkészi szolgálataikat igazoló esperesileg megerősített bizonyítványait kötelesek benyújtani.

Debreczen, 1916 szeptember hó 24-én.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Kimutatás a háború miatt menekült erdélyi lelkészek segítésére begyűlt adományokból:

Gróf Dégenfeld József 200 K. Hajdú Zsigmond ny. püspöki titkár 10 K. Tivadarfalvai egyház 69.62 korona. Csighy Andor tábori lelkész 20 K. Dávidházy János esperes, Kaba, 20 K. Takács Zsigmond gálospetrii lelkész 10 K. Andrássy Kálmán búji lelkész 100 K. Viski Ferenc egrii lelkész 5 K. Bodnár Béla tamásváraljai lelkész 15 K. Lévai Mihály nagykerékii lelkész 25 K. Lénárt Ede szamosdobi lelkész 10 K. Belsőböcsi egyház 150.42 K. Hajdú Árpád hajdunánási s.-lelkész 10 K. Kálmán Dezső ny. lelkész,

Debreczen, 10 K. Záhonyi egyház 1036 K. Nagy Sándor kisdobronyi lelkész 14.16 K. Bary Sándor bátyúi nyugalmazott lelkész 50 K. Nagy Benő somogysonyi lelkész 20 K. Csetfalvai református egyház 20 K. Újlaki Sándor vitkai lelkész 15 K. Fekete Gyula nagyfíkindai lelkész 10 K. Kenyeresy Károly geleji lelkész 10 K. Körösladányi egyház 10 K. Potor Elemér csengeri lelkész 10 K. Marcsa Imre kishodosi lelkész 10 K. G. Szabó Mihály tiszabecsi lelkész 3 K. Nyírmadai egyház 13.30 K. Keresztesi Sándor nyírmadai lelkész 12 K. Mérki egyház 60 K. Veress Bálint henczidai lelkész 10 K. Veress Bálintné 10 K. Henczidai egyház 5 K. Henczidai fogy. szövetkezet 10 K, menekült lelkészek 10 K, menekült tanítók segélyezésére. Kiss Antal berettyószentmártoni lelkész 20 K. Megyaszói egyház 20 K. Sütő Kálmán megyaszói lelkész 20 K. Bajusz Imre Megyaszó 5 K. Salánl i egyház 231.20 K. Gégényi egyház 10 K. Vass Mihály gégényi lelkész 20 K. Rác Gyula nagyhalászi lelkész 20 K. „Az Est” adományából Boér Elek egyházkerületi főgondnok átutalása 3000 K. Bogyiszlói egyház 100 K. Mátyás Mihály kisdobszai lelkész 20 K. Baróthy Béla tetétleni lelkész 19 K. Péter Antal balázsfalvai lelkész 20 K. Kovács Gyula baracska s.-lelkész 10 K. Kerekes János barcsikai lelkész 10 K. Köröstarcsai egyház 100 K. Szabó János köröstarcsai lelkész 50 K. Tállyai egyház 50 K. Boros Gábor árpádi lelkész 30 K. Vásárhelyi Boldizsár dési lelkész 30 K. Ajta Jenő nyírmártonfalvai lelkész 10 K. Tiszabecsi egyház 10 K. Kiss Tamás somogyviszlói lelkész 10 K. Lányi Elemér zsarolyáni lelkész 10 K. Peti Lőrinc bürüsi lelkész 20 K. Kócsi Péter nagyhodosi lelkész 20 K. Gyulaházai egyház 10 K. Bakó Károly gyulaházai lelkész 10 K. Dusza Lajos zádorfalvai lelkész 20 K. Balla Endre csetényi lelkész 10 K. Galambos László rétei lelkész 10 K. Tiszalöki egyház 44.87 K. Bulesui egyház 30.74 K. Papp János bulcsui lelkész 10 K. Bartha László tiszalöki lelkész 20 K. Porzsolt Ádám tizzaszentmártoni lelkész 20 K. Vedresábrányi egyház 8 K. Hegedűs Ferenc konyári lelkész 20 K. Kisbáonyi egyház 23 K. Tóth Gábor kisbáonyi lelkész 25, Kisbáonyi egyház menekültek részére 30 K. Mezőkászonyi egyház 52, Dobrácsapáti leányegyház 10 K. Szentgyörgyi Zsigmond sándorhomoki lelkész 10 K. Szabó István eszenyi lelkész 32 K. Gáborjáni egyház 50 K, Sarkadkeresztúri egyház 15 K, Pataky Sándor érkörtvélyesi lelkész 100 K, Sarmasági egyház 132 K. Magoss Ferenc mikolai lelkész 10 K.

A már kimutatott 540 K-val együtt 7261.31 K.

Futó András,
püspöki titkár.

Pályázati hirdetés.

A református tanító- és tanítónőképző intézetek IV. osztálya számára szóló vallástani kézikönyv megírására „a népiskolai vallásitanítás módszerének ismertetése és gyakorlati alkalmazása” cím alatt (egyetemes konvent 1914. évi 53. sz. határozata) a tiszántúli református egyházkerület nevében pályázatot hirdetek. A munka terjedelmét, stylusát és tudományos színvonalát tanügyi jellege szabja meg. A szakbírálat alapján elfogadandó pályamunka az egyházkerület kiadásában jelenik meg és nyomtatott ívenként 100 (Egyszáz) koronával díjaztatik. A pályaművek tisztán és olvashatóan, idegen kézzel vagy géppírással írva, 1917. évi szeptember hó végéig hozzámm küldendők be.

Debreczen, 1916. évi szeptember hó 16.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Hirdetés.

Káplánt keresek; fizetése: teljes ellátás, mosáson kívül, 550 korona pénz és fél stóla; azonnal elfoglalható.

Penyige, 1916 szept. 21.

Jakab Antal,
penyigei református lelkész.

Felhívás

az erdélyi református egyházkerületből menekült református lelkész kollegiumi tanár és tanító atyámfiaihoz.

Tudomásszerzés és ahhoz leendő alkalmazkodás végett közhírré teszem a következőket:

I. Az erdélyi református egyházkerület igazgatótanácsa a kongruás és korpótlékkal bíró, valamint a kongrua nélküli, de szintén korpótlékkal bíró lelkészeink részére az 1917. év január havában esedékes fenti járandóságok terhére, — kollegiumi tanárainknak pedig az állami fizetés kiegészítés terhére megfelelő előleget folyósít. — Erre vonatkozó kérések lehetőleg közvetlenül az igazgatótanácshoz Kolozsvárra vagy esetleg a református egyetemes konventnél (Budapest VII., Abonyi-u. 21.) hozzám nyújtandók be.

II. Elsősorban a menekült idősebb és nagyobb családú, másodsorban pedig többi református lelkészeink, tanáraink, tanítóink és kántoraink családjai számára — „Az Est” szerkesztőségének nemes jóságából rendelkezésünkre bocsátott összegből ott, ahol sem állami, sem megfelelő társadalmi segélyezésben, az illetők nem részesülhének, indokolt kérésre segélyt folyósítok. — Az ide vonatkozó kéréseket kérem az egyetemes konventnél hozzám benyújtani, ahol a folyamodóknak minden hétköznapon délelőtt 10—11-ig rendelkezésére állok.

III. Közhírré teszem azt is, hogy a tiszántúli egyházkerület egyházhatósága területére menekült erdélyi református lelkészeink, tanáraink, tanítóink és kántoraink családjai részére „Az Est” szerkesztősége által adományozott összegből 3000 koronát a tiszántúli egyházkerület püspökéhez, főtiszteletű Dr. Baltazár Dezső püspök úrhoz a mai napon átutaltam. — Akik tehát ezen körzetben tartózkodnak, indokolt kéréseikkel forduljanak közvetlenül a jelzett református püspöki hivatalhoz. — Folyamodni szándékozók szíves figyelmébe ajánlom azt, hogy a rendelkezésünkre álló összeg a jogosult igényekhez képest nagyon szerény és így azokat áll módunkban segélyezni, akik máshonnan segélyt nem kaptak és akik e segély nélkül családjaikat fenntartani képesek nem lehetnek.

Budapest, 1916 szeptember 21.

Boér Elek,
egyházkerületi főgondnok.